

Inhoud

1. De drie transities die een stel met twee carrières doormaakt	9
Transitie 1: Hoe krijgen we dit voor elkaar?	
2. Als de wittebroodsweken voorbij zijn	35
3. De worsteling om het allemaal voor elkaar te krijgen	57
4. Op weg naar onderlinge afhankelijkheid	81
Transitie 2: Wat willen we echt?	
5. Tegen je grenzen aan lopen	111
6. Verwarring en conflicten	135
7. De transitie naar een nieuwe weg	157
Transitie 3: Wie zijn we nu?	
8. Verlies en beperkingen	185
9. Je horizon verbreden	207
10. Stellen die het voor elkaar krijgen	229
Bijlage: Onderzoek naar stellen met twee carrières	259
Dankwoord	265
Over de auteur	269
Noten	271
Register	281

De drie transities die een stel met twee carrières doormaakt

Cheryl was dolgelukkig toen ze met haar pasgeboren baby naast zich in het ziekenhuisbed lag. Ze had genoeg gespaard om drie maanden onbetaald verlof te nemen bij het bedrijf in de financiële dienstverlening waar ze werkte en ze verheugde zich erop straks hele dagen met de kleine Annabel te kunnen doorbrengen om het moederschap onder de knie te krijgen. Dat betekende veel voor haar. In het gezin waarin Cheryl opgroeide, waren er vaak geldzorgen, en als jonge vrouw had ze hard gewerkt om ervoor te zorgen dat dat haar kinderen niet zou overkomen. Haar droom werd nu werkelijkheid en daar was ze trots op. Ze was ook een tikje nerveus over het grotere appartement dat zij en Mark hadden gekocht en waarvoor ze tot de grenzen van hun financiële mogelijkheden waren gegaan, maar ze was dankbaar dat ze van het salaris van Mark konden leven terwijl zij verlof had.

Cheryl werd opgeschrikt uit haar gemijmer toen Mark de kamer binnenstormde met een stralende blik en met de tas met babykleertjes in zijn hand die ze in hun haast om in het ziekenhuis te komen waren vergeten. De afgelopen twee jaar had hij genoeg genomen met een baan bij een grote onderneming die hij vreselijk vond terwijl hij als een bezetene aan het netwerken was om de overstap te kunnen maken naar de startupwereld. Die overstap bleek moeilijk te realiseren, maar door de geboorte van Annabel was zijn stemming duidelijk verbeterd.

Mark kuste Cheryl en pakte Annabel op. Hij bekeek haar oplettend terwijl ze gaapte. ‘Ik zei toch dat ze jouw ogen zou hebben,’ en vervolgens flapte hij eruit: ‘Je raadt nooit wat er is gebeurd.’ Hij leek te stuiteren van opwinding. ‘Wat dan?’ vroeg Cheryl vol verwachting.

‘Ik werd net gebeld door Sebastian. Hij heeft de eerste financieringsronde van zijn startup rond en wil mij erbij hebben!’

Het bloed trok weg uit Cheryl's gezicht. Dit was precies de stap waar Mark van had gedroomd, maar bij een net gelanceerde startup gaan werken zou een enorme teruggang in salaris betekenen, of misschien wel helemaal geen salaris. Hun schaarse spaargeld en hun nieuwe hypotheek betekenden dat Cheryl al na een paar weken weer aan het werk zou moeten. Ze wilde hem graag steunen en zei: ‘Dat is geweldig! Zullen we het erover hebben als we weer thuis zijn?’

‘Dat kan niet, schat, het spijt me. Sebastian heeft haast en dit is het moment om toe te slaan,’ antwoordde Mark terwijl hij in Cheryl's hand kneep. ‘Ik heb al opgezegd. Ik begin maandag!’

Cheryl en Mark bestaan echt; ik heb alleen hun namen veranderd. Ze zijn een van de vele stellen die ik heb gesproken tijdens mijn research voor dit boek. Hun verhaal – waar we in hoofdstuk 2 op terugkomen – illustreert iets wat ik veel ben tegengekomen: de zorgvuldig geformuleerde plannen van stellen waarvan beide partners een carrière hebben, worden maar al te vaak doorkruist door onverwachte gebeurtenissen, en de gelukkigste momenten van hun leven vallen vaak samen met plotselinge veranderingen en uitdagingen. De mooiste kansen leiden tot de lastigste, meest onthullende gesprekken. De ingrijpendste persoonlijke beslissingen lijken samen te vallen met de grootste kansen op professioneel gebied.

Hoewel de uitdagingen waar deze stellen mee te maken krijgen redelijk bekend zijn, is er een verbazingwekkend tekort aan serieuze adviezen over hoe daarmee om te gaan. De meeste

loopbaanadviezen zijn gericht op individuen en benaderen grote loopbaanbeslissingen alsof mensen solo door het leven gaan, zonder partner, kinderen, broers en zussen, vrienden, of ouders op leeftijd met wie ze rekening moeten houden.

Aan de andere kant is hulp aan stellen met relatieproblemen meestal gericht op hun privésituatie, niet op de manier waarop die zich verhoudt tot hun professionele wensen. Maar ook als dat wel het geval is, worden ze bestookt met algemene leefregels zoals: ‘Zorg dat je het huishoudelijk werk eerlijk verdeelt.’ ‘Vind de juiste balans tussen werk en privéleven.’ ‘Maak tijd voor elkaar.’ Deze adviezen hebben geen van die stellen geholpen om meer duidelijkheid te krijgen over hun diepste verlangens op het gebied van werk en liefde, laat staan over de manier waarop ze die in vervulling kunnen laten gaan. Soms vinden we mensen die streven naar voldoening in zowel werk als liefde hopeloos naïef.

Ik denk dat de meeste van dit soort moderne adviezen stellen niets hebben opgeleverd omdat ze gericht zijn op oppervlakkige, praktische kwesties en niet op de onderliggende krachten waaruit die kwesties ontstaan. Ze vertellen ons hoe we prioriteit zouden moeten geven aan onze carrière, hoe we huishoudelijk werk kunnen verdelen, en hoe we onze relatie gezond houden, maar ze kijken niet naar de vraag waarom we in de eerste plaats moeite hebben met deze dingen.

Veel van de mensen die ik heb gesproken, hadden ingewikkelde manieren gevonden om hun agenda's op elkaar af te stemmen, huishoudelijke verantwoordelijkheden te verdelen en een balans te vinden tussen hun beider carrières. Toch hebben ze zelden een gesprek gevoerd over de diepere psychologische en maatschappelijke krachten. Daarmee bedoel ik hun strijd om macht en controle, de rol die de ander volgens hen moet spelen in hun gezamenlijke leven, hun persoonlijke verwachtingen en angsten, en hun gezamenlijke verwachtingen van een goede relatie en loopbaan – allemaal zaken die veel impact hebben.

Hoewel stellen er vaak nauwelijks over praten, beïnvloeden

deze dieperliggende krachten de manier waarop ze zich tot elkaar verhouden en de beslissingen die ze nemen. Soms, zoals tijdens de transities waar we ons in dit boek mee bezighouden, kunnen deze krachten overweldigend en onontkoombaar lijken; op andere momenten vormen ze een kalme stroom die hen zachtjes meevoert. Van sommige van deze krachten kun je je sterk bewust zijn, terwijl andere impliciet of zelfs onbewust blijven. Uit mijn onderzoek blijkt dat als stellen hier niets mee doen, deze krachten hen kunnen ondermijnen en tot een conflictueuze situatie kunnen leiden. Als ze ze echter doorzien en er wel iets mee doen, kan dat ervoor zorgen dat hun praktische uitdagingen beter hanteerbaar worden en dat het beter met hen gaat.

Meer dan een taakverdeling

Mijn doel bij het schrijven van dit boek is niet alleen naar de praktische kanten te kijken, maar ook meer inzicht te bieden in de psychologische en maatschappelijke krachten achter de uitdagingen waar stellen met twee banen mee te maken krijgen. Daarnaast laat ik zien hoe stellen succesvoller kunnen worden en meer voldoening kunnen vinden in liefde en werk door over deze krachten na te denken en te praten.

Vijf jaar geleden begon ik me te verdiepen in het leven van stellen waarvan beide partners een carrière hebben, niet alleen om beter te begrijpen wanneer en waarom ze soms problemen hebben, maar ook wanneer en waarom het juist goed gaat. En om op basis van dit inzicht een genuanceerdere aanpak te ontwikkelen die stellen kan helpen hun leven beter in te richten.

Ik begon mijn onderzoek met een simpele vraag: *Hoe kunnen stellen met twee banen goed gedijen in de liefde én in hun werk?* Toen ik met mijn onderzoek begon, ging ik er een beetje naïef van uit dat stellen in het begin van hun relatie worstelden met de situatie en er op een gegeven moment achter kwamen hoe ze

hun liefdesleven en hun werk zodanig konden combineren dat ze min of meer probleemloos door het leven konden gaan. Hoe verder mijn onderzoek vorderde, hoe troebeler het beeld echter werd. Er waren gedurende hun hele werkende leven problemen; dit betekende dat stellen meer dan eens opnieuw moesten kijken hoe ze hun relatie en hun werk op elkaar konden afstemmen.

Naarmate ik meer stellen interviewde, begon de mist op te trekken. Ik zag overeenkomsten tussen hun problemen. Bovendien zag ik dat deze problemen voorspelbaar waren. Ik ontdekte dat stellen waarvan beide partners werken tijdens hun professionele leven drie transitieën doormaken. Bij elk van deze transitieën krijgen ze te maken met andere uitdagingen, en mits goed aangepakt vernieuwt elke transitie hun relatie en tilt die naar een hoger niveau.

Het in kaart brengen van deze transitieën hielp me de uitdagingen waar stellen met een dubbele carrière mee te maken krijgen op een andere manier te begrijpen. Het legde de psychologische en maatschappelijke krachten achter de uitdagingen bloot – grote gebeurtenissen in een mensenleven, de druk om je aan te passen, veranderende rollen binnen een relatie. Het leerde me ook dat denken en praten over deze krachten stellen kan helpen gelukkig te zijn in de liefde en in hun werk, waardoor ze spijt, een scheve machtsverhouding en langzaam uit elkaar groeien konden vermijden.

Dit boek is het resultaat daarvan: een portret van hoe het leven van stellen met twee banen er echt uitziet – en een handleiding om dat leven beter te maken.

De opkomst van stellen met een dubbele carrière

Voordat we hier verder in duiken, is het belangrijk om te erkennen dat een relatie waarin beide partners een baan hebben tegenwoordig de norm is. Van meer dan 65 procent van de stellen

in Noord-Amerika en Europa werken beide partners.¹ Zelfs in landen als Japan, waar het aantal stellen met twee banen kleiner is, is sprake van een gestage groei.²

Een logische verklaring voor deze trend is geld. In deze dure en onzekere tijden helpt het hebben van twee salarissen de almaar stijgende kosten van levensonderhoud het hoofd te bieden en het vormt een vangnet voor het geval een van beide partners zijn baan kwijtraakt.

Maar financiële noodzaak is slechts een deel van het plaatje. Over de hele wereld worden partners binnen een relatie gelijkwaardiger. Mannen en vrouwen definiëren een zinvol leven als het hebben van een geslaagde carrière met daarnaast een actieve rol thuis. En hoewel daar minder over wordt gesproken, stapelen de bewijzen zich op dat stellen er voordeel van hebben als beide partners werken en zich inzetten voor hun privéleven.

Als een van beide partners een stabiel inkomen heeft, heeft de andere partner meer vrijheid om zich te laten omscholen, andere mogelijkheden te verkennen of voor een loopbaanverandering te kiezen. In het diepe springen en ondernemer worden is bijvoorbeeld veel prettiger als je weet dat met het salaris van je partner de rekeningen worden betaald. Onderzoek toont verder aan dat als beide partners werken, ze meer respect hebben voor elkaars carrière, waardoor ze zich emotioneel meer verbonden voelen.³

Als beide partners werken, hebben zowel hun kinderen als hun relatie daar baat bij. Kinderen hebben betere sociale vaardigheden en halen betere studieresultaten als beide partners met hen spelen en hen helpen met hun huiswerk en als het gezin samen eet.⁴ Stellen hebben minder conflicten, een bevredigendere relatie en meer seks als beide partners een aanzienlijke bijdrage leveren aan huishoudelijke taken.⁵ Het opvallendst is misschien wel dat stellen waarvan de partners ongeveer evenveel verdienen en het huishoudelijk werk eerlijk verdelen, een maar liefst 48 procent kleinere kans op een scheiding hebben dan het gemiddelde stel.⁶

Ondanks dit scala aan voordelen is het niet alleen maar rozengeur en maneschijn voor stellen met een dubbele carrière. De logistiek, die misschien overzichtelijker is als een van beide partners kostwinner is en de andere voor het gezin zorgt, kan een mijnenveld zijn. Veel stellen die ik heb gesproken, vertelden horrorverhalen over rampzalig verlopen zakenreizen of zieke kinderen op de dag dat beide ouders een belangrijke vergadering hadden. Het organiseren van hun leven is nog lastiger voor stellen die ver van hun familie wonen. Sommige stellen die kleinere sociale netwerken hebben, staan onder druk omdat ze in hun eentje een ingewikkelde privé- en gezinssituatie in goede banen moeten leiden.

Daar komt nog bij dat carrières, of je nu de helft van een stel bent of niet, mobieler zijn geworden. De gemiddelde werknemer werkt gedurende zijn loopbaan voor gemiddeld tien tot vijftien organisaties.⁷ Werkgevers garanderen niet langer een baan voor het leven, en mensen bewegen zich actief op de arbeidsmarkt, gericht op groei en kansen. Het hebben van meer loopbaankeuzes heeft veel voordelen, maar zonder twijfel is het nemen van deze beslissingen stressvol en dat geldt zeker als je je keuzes afstemt op die van je geliefde.

Nu bij een organisatie horen belangrijk is, leggen mensen meer nadruk op hun carrière als bron van zingeving in hun leven. Meer dan ooit is wat we doen op een ingewikkelde manier verbonden met wie we zijn en hoe we onszelf definiëren.⁸ Nu identiteit, zelfrespect en zingeving allemaal onderdeel zijn van onze loopbaan, is het geen wonder dat we zoveel moeite doen om er een succes van te maken. Met andere woorden: we werken veel.

Genoemde trends leveren stellen met twee banen veel problemen, dilemma's en vragen op: kunnen we ieder een even belangrijke carrière hebben, of moeten we die van de ene partner meer prioriteit geven dan die van de andere? Hoe kunnen we voldoen aan onze verplichtingen jegens kinderen en gezin zonder dat dat

ten koste gaat van ons werk? Gaat het ene altijd ten koste van het andere, of zijn er oplossingen waar we allebei iets aan hebben? En bovenal: hoe kunnen we gedijen in de liefde en in ons werk?

Deze vragen zijn voor mij niet alleen uit wetenschappelijk oogpunt interessant; het zijn vragen die ik mezelf de afgelopen veertien jaar vaak heb gesteld.

Onderzoek doen naar stellen met twee banen terwijl je de helft van zo'n stel vormt

In maart 2010 besloot ik op een nacht om drie uur mijn carrière aan de wilgen te hangen. Ik zat midden in mijn overstap van het bedrijfsleven naar de universitaire wereld en was als drieëndertigjarige de oudste doctoraalstudent van mijn jaar. Daarnaast was ik moeder van twee prachtige, energieke en buitengewoon wakkere kinderen van nog geen twee jaar.

Net als veel kersverse ouders zaten mijn man Gianpiero en ik in een soort achtbaan. We aanbaden de twee wezentjes die we op de wereld hadden gezet; ze brachten ons een diep gevoel van betekenis en een dagelijkse dosis verrassingen. Ze waren voor ons in elk opzicht geweldig; maar de energie en tijd die we in hen moesten en wilden stoppen, was vaak overweldigend. We zaten in onze negentiende maand van gebroken nachten, en het patroon van drie of vier keer per nacht ons bed uit moeten leek nog niet af te nemen. We waren de uitputting nabij.

Als ik naar de jaren keek die voor ons lagen, zag ik niet hoe we het voor elkaar moesten krijgen. We waren allebei ambitieus en geloofden in elkaars talent, maar de academische wereld is een veeleisend hogedruksysteem van opklimmen of wegwezen. Het was een kwellung. Als Gianpiero niet bleef uitblinken in zijn doceer- en schrijfwerk, zou hij zijn baan kwijtraken aan de bedrijfskundeopleiding waar hij werkte. Voor mij gold hetzelfde: als ik geen nieuw, publicabel onderzoek voortbracht, zou ik nooit een

baan vinden. Hoewel we gedreven waren, wilden we geen van beiden veel tijd met onze kinderen of met elkaar opgeven. Er zou iets moeten wijken.

Mijn vrienden en mijn ouders (die samen ook twee banen hadden) moedigden me aan om een time-out te nemen. In eerste instantie verzette ik me tegen dat idee. Ik wist dat als ik langer dan een paar maanden zou stoppen, de deur naar de universitaire wereld voor mij waarschijnlijk dicht zou gaan, en ik wilde proberen mijn droom te verwezenlijken. Ik ging op zoek naar boeken, adviezen – wat dan ook, als het me maar op weg hielp – maar het enige wat ik kon vinden, waren manieren om het huishoudelijk werk te verdelen of verhalen over stellen die op de een of andere manier het perfecte evenwicht hadden gevonden. Gianpiero nam een aardig aandeel van de boodschappen, het koken en het schoonmaken voor zijn rekening, maar van evenwicht was geen sprake. Toen het op die ochtend in maart drie uur werd, had ik er genoeg van. Ik wachtte op ons ontbijt van sterke zwarte koffie met warme melk om mijn plan aan te kondigen. Ik verwachtte dat hij opgelucht zou zijn en zich nog wat halfslachtig zou verzetten. Maar er gebeurde iets anders.

‘Dat is je slaapgebrek dat spreekt,’ zei Gianpiero. ‘Ik laat je echt niet zomaar je droom opgeven, niet nu.’ Ik was met stomheid geslagen toen hij me vertelde dat ik op het punt stond een enorme stommititeit te begaan waar ik heel veel spijt van zou krijgen, en dat hij niet werkeloos zou toekijken. Hij herinnerde me eraan dat hij de eerste was aan wie ik mijn wens had toevertrouwd om een proefschrift te schrijven en had verteld hoeveel dat voor me betekende. Hij herinnerde me eraan dat dit niet de eerste keer was sinds ik begonnen was, en dat het ook niet de laatste keer zou zijn. Ik had de pest in. Dat was hem wel duidelijk. Ik was uit op een brede schouder en troostende woorden, en wat ik kreeg was een liefhebbende schop onder mijn achterste. Maar hij had gelijk. Als hij me niet gepusht had om een tandje bij te zetten en me door deze lastige periode heen te slaan, was het met mijn carrière